

Kronik bragt i Berlingske den 13. maj, 2021

Ledere i kirker og trossamfund: Alt for mange sidder fast i retssystemet

De seneste 20 år er der sket store forandringer i de danske fængsler og i retsvæsenet. Og også i debatten om straf og retfærdighed. Debatten er kommet til at handle om gengældelse, afskrækkelse og lange fængselsstraffe. Vi mener, at der er et behov for, at den debat ændrer sig. Formålet med straf skal ikke være hævn. Formålet skal være at vinde det tabte tilbage og sikre oprejsning for offeret og genopretning for gerningsmanden.

Beviset på, at den nuværende strategi ikke virker, ses tydeligt i statistikkerne. En tredjedel af dem, som løslades fra fængslerne, er tilbage igen inden for to år. Det er et samfundsproblem, som vi er nødt til at tage alvorligt.

Som kirker og trossamfund er vi optagede af, hvordan religiøse traditioner kan være relevante og bidrage til diskussionen om samfundets store dilemmaer. Og et sådant dilemma er retsvæsenet.

Gennem tiderne har religiøse helligskrifter ydet et væsentligt bidrag til definitionen af vores retfærdighedssans, og vi er samtidigt blevet klogere på, hvordan vi skal behandle andre mennesker i retfærdighedens navn.

Helligskrifterne er ikke ens på tværs af de jødiske, kristne eller muslimske traditioner, men de bidrager dog alle til en erkendelse af, at både offeret og gerningsmanden er medmennesker, og at et menneske altid er mere end den forbrydelse, vedkommende har begået. Vi tror, at mennesker er skabt med lige værdighed. Heri ligger også en anerkendelse af, at alle skal have en chance for at lægge det forkerte bag sig og vende tilbage til samfundet. Den visdom er fortsat gyldig og rigtig. Og den bør tælle meget mere i debatten om vores fængsler- og retsvæsen.

Fokus på at komme videre

Næstekærlighedens etik rummer både gerningsmanden og offeret og involverer: dom, korrektion og resocialisering af den skyldige samt retfærdighed og erstatning til offeret.

Tilgivelse finder sted mellem mennesker, der har gjort hinanden ondt. I vores normale mellemmenneskelige forhold, er tilgivelse en dyd, og vi skal gøre meget for at tilgive hinanden. Det er sværere, hvor gerningsmanden og offeret ikke kender hinanden fra tidligere eller handlingen er af grov karakter. Så har retsstatsprincippet en vigtig rolle, og dommen og straffen vil være central for at opnå retfærdighed mellem parterne.

Men i stedet for fokus på straf og gengældelse, så mener vi, at der er behov for fokus på offer og gerningsmand, og for at begge kan komme videre med deres liv.

Offeret skal tages alvorligt og høres, og retssagen skal afsluttes hurtigt. Det er meget skadeligt, når en sag sidder fast i systemet. For offeret er det vigtigt at få sagen overstået, for retfærdighed handler i høj grad om, at sandheden kommer frem, at skylden placeres rigtigt, og at der er mulighed for erstatning.

Retsvæsenet er generelt presset af manglende ressourcer, men vi gør klogt i også at fokusere på gerningsmandens vej igennem systemet.

Bedre forhold for de indsatte

Ekstra lange fængselsstraffe handler ikke om retfærdighed og gavner ikke den enkeltes mulighed for at vende tilbage til samfundet. Der er heller ikke noget generelt ønske fra ofrene om lange drakoniske straffe.

De indsatte lider i dag under flere rigide regler, som er politisk udstukket. Vi ser hellere større vægt lagt på en dynamisk sikkerhed, som giver fængselsfunktionærerne større bevægelsesfrihed og mulighed for at vurdere og agere i deres arbejde. Der skal visdom, erfaring og menneskelighed ind i vurderingen af, hvordan indsatte konkret skal behandles.

Yderligere er det særdeles vanskeligt at få en handling slettet af den fælles hukommelse. Teknologisk er det muligt at få slettet historien om en forbrydelse, men i praksis er det så svært, at en handling vil forfølge en gerningsmand for altid. Det er et problem for dem, som har udstået deres straf, og har brug for at lægge deres liv om. Samfundet skal overveje hvor svært det skal være at slette overtrædelser fra den kollektive hukommelse efter en rimelig tid.

Religion er en menneskeret også for indsatte, og religion kan være en vigtig faktor for dem, som kommer i fængsel. Desuden kan religion hjælpe den indsatte til at besinde sig, overveje sin tilværelse og give næring til den ændring, der skal til for at bryde et uacceptabelt mønster. Der er behov for fængselspræster, også fra frikirkerne, og for flere fængselsimamer set i forhold til de mange muslimer, der sidder i danske fængsler.

Og så mener vi, at det er på tide at revurdere rygeforbuddet i fængslerne. Det skaber store udfordringer både for de ansatte og for de indsatte, og der burde kunne findes alternative løsninger.

Samfundet skal tage større ansvar

Kirker og trossamfund er aktive samfundsinstitutioner, som allerede i dag tager ansvar i forhold til ofrene for kriminalitet og for dem, som dømmes. Kirker og trossamfund har lang erfaring med besøgstjenester og åndelig vejledning. Men der kan og skal gøres mere. Her er kirkerne og trossamfundene klar til at yde en ekstra indsats – for det er der behov for. Men der er også behov for, at flere gør mere for tidligere indsatte.

Erhvervslivet og civilsamfundet skal yde en større indsats for at skabe fællesskaber herunder arbejdspladser, som kan tage imod tidligere indsatte. Det lyder banalt, men det er ikke desto mindre rigtigt: Man kommer ud til dem, som tager imod én! Der skal være alternativer til banderne og de dårlige fællesskaber, som i første omgang førte til kriminaliteten.

Skal den tidligere indsatte kunne se en vej uden kriminalitet efter fængslet, så er der også behov for at afskaffe gælden fra sagsomkostningerne for de personer, som alligevel ikke har ressourcerne.

Endelig har Danmark et stort efterslæb, hvad angår vilkårene for dem, som er udsat for kriminalitet. Erstatningssystemet fungerer ikke ordentligt. Det skal være hurtigere og mere smidigt for ofrene, og funktionen som bistandsadvokat skal have prioritet i retsvæsenet, så der kan ydes den rette hjælp.

Vi stoler på, at retsvæsenet løser opgaven på bedst mulig måde, men systemet fungerer ikke optimalt i dag.

I vores perspektiv er retfærdigheden udfordret, men vi mener også, at vi kan finde løsninger. Vi står på offerets side. Men bærer også håb for gerningsmanden.

Christian Alsted, Biskop, Metodistkirken

Torben Andersen, Generalsekretær, Baptistkirken

Safia Aoude, Muslimske lærer

Hans-Ole Bækgaard, Formand, Indre Mission

Peter Fischer-Møller, Biskop i Roskilde Stift, Folkekirken

Tonny Jacobsen, Formand, FrikirkeNet

Czeslaw Kozon, Biskop, Katolikkerne i Danmark

Jair Melchior, Overrabbiner, Det Jødiske Samfund

Ole Backer Mogensen, Formand, Dansk Oase

John Nielsen, Missionsforstander, Missionsforbundet

Abdul Wahid Pedersen, Imam

Sayed Daniel Rezaei, Imam

Peter Skov-Jakobsen, Biskop i Københavns Stift, Folkekirken

Søren Skovgaard Sørensen, Generalsekretær, Luthersk Mission

Jacob Viftrup, Formand for Apostolsk Kirke i Danmark